

УДК: 615.21

**МЕДИЧНЕ ТА ФАРМАЦЕВТИЧНЕ ПРАВО:
ПИТАННЯ ДОСТУПНОСТІ ПАЛІАТИВНОЇ ДОПОМОГИ
ДЛЯ НАРКОХВОРИХ ЖІНОК З ВІЛ-ІНФЕКЦІЄЮ В УКРАЇНІ**

С. І. Зброжек

**Секретаріат Комітету Верховної Ради України з питань здоров'я нації,
медичної допомоги та медичного страхування. Київ**

Харківська медична академія післядипломної освіти. Харків

Ключові слова: медичне та фармацевтичне право, доступність, паліативна допомога, ВІЛ-інфекція, жінки.

В сучасних умовах ВІЛ-інфекція належить до захворювань з тривалим перебігом та несприятливим прогнозом, оскільки вилікування поки що неможливе [1, 3]. В Україні переважна більшість наркохворих жінок після діагностування ВІЛ-інфекції продовжує зловживати наркотичними засобами. Часто перша діагностика ВІЛ-інфекції, що становить загрозу для життя, відбувається за кілька місяців або тижнів перед смертю [8, 11]. Серед порушень прав ВІЛ-інфікованих жінок найчастіше відзначається недотримання конфіденційності, дискримінація при наданні медичних послуг, а також недотримання чинного законодавства при обстеженні на антитіла до ВІЛ [9, 10, 12]. Тому, період надання паліативної допомоги для таких жінок дуже короткий, а можливість допомогти розв'язати майбутні проблеми мінімальна. У зв'язку з цим паліативна допомога виступає складовою частиною всебічної допомоги наркохворим жінкам і повинна надаватися на кожній стадії ВІЛ-інфекції, а не лише у термінальній стадії хвороби, коли пацієнтка помирає [2, 7].

Метою дослідження стало вивчення питань надання паліативної допомоги для наркохворих жінок з ВІЛ-інфекцією в Україні на засадах медичного та фармацевтичного права.

Матеріалом дослідження виступали нормативно-правові документи щодо питань надання паліативної допомоги ВІЛ-інфікованим пацієнтам, зокрема

жінкам. При дослідженні використовувалися документальний і нормативно-правовий методи аналізу.

Відомо, що у наркохворих жінок з ВІЛ-інфекцією спостерігається висока поширеність больового та інших синдромів, причиною виникнення яких може бути безпосередньо вірус імунодефіциту, специфічні опортуністичні інфекції або злоякісні новоутворення, а також лікарські засоби, що використовуються для лікування ВІЛ-інфекції або супутніх захворювань [1, 3].

Тому, для наркохворих жінок з ВІЛ-інфекцією ефективним є застосування комплексного підходу лікування, що полягає в усуненні больового синдрому, лікуванні самої ВІЛ-інфекції, призначенні етіотропної та симптоматичної терапії.

Згідно наказу Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Клінічного протоколу надання паліативної допомоги, симптоматичної та патогенетичної терапії хворим на ВІЛ-інфекцію/СНІД» № 368 від 03.07.2007 р. жінкам з ВІЛ-інфекцією, що мають в анамнезі тривале вживання наркотиків, для полегшення і усунення болю в рамках надання паліативної допомоги рекомендується використання наркотичних знеболювальних засобів [4, 5].

В залежності від важкості болю та природи больового синдрому (соматичний або неврологічний біль) таким жінкам призначаються лікарські засоби з групи анальгетиків [6].

Так, наркохворим жінкам з ВІЛ-інфекцією при болю у діапазоні інтенсивності від легкого до середньої важкості призначаються ненаркотичні анальгетики (ацетамінофен) та опіоїдні анальгетики. Зокрема серед наркотичних анальгетиків при легкому або помірному болі призначається трамадол тривалої дії (100–200 мг внутрішньо кожні 8–12 годин) та бупренорфін (сублінгвально по 0,2 мг, максимальна добова доза 3,0 мг), який при добрій ефективності і переносимості може застосовуватися місяцями.

Для полегшення і усунення болю у діапазоні інтенсивності від середньої тяжкості до важкої застосовуються опіоїдні анальгетики та допоміжні лікарські засоби, зокрема проносні і психостимулюючі.

Крім того, разом з опіоїдами і нестероїдними протизапальними засобами з метою полегшення і усунення неврологічного болю можуть призначатися допоміжні адьювантні лікарські засоби – засоби з груп антидепресантів і протисудомних препаратів.

Для полегшення і усунення сильного болю наркохворим жінкам з ВІЛ-інфекцією призначаються наркотичні анальгетики внутрішньо або ректально. Зокрема застосовується трамадол тривалої дії (100–200 мг внутрішньо кожні 8–12 годин), бупренорфін (сублінгвально по 0,2 мг, максимальна добова доза 3,0 мг) та морфін (промедол, омнопон) – внутрішньо (капають в рот або вводять ректально шприцом без голки) по 5 мг кожні 4 години. Якщо біль зберігається через 24 години, дозу можна збільшити в 1,5–2 рази. На період лікування опіоїдами призначаються проносні лікарські засоби.

Крім того, в рамках паліативної допомоги наркохворим жінкам з ВІЛ-інфекцією надається соціальна, психологічна і духовна підтримка, особливо в ті періоди, коли вони найбільше психологічно уразливі.

Викладені у статті матеріали з надання паліативної допомоги для наркохворих жінок з ВІЛ-інфекцією можуть бути використані у практичній діяльності лікарів психіатричного, наркологічного профілю, а також в освітніх програмах додипломного та післядипломного навчання.

На засадах медичного і фармацевтичного права розкрито деякі питання надання паліативної допомоги наркохворим жінкам з ВІЛ-інфекцією в Україні. З'ясовано, що при фармакотерапії наркохворих жінок з ВІЛ-інфекцією в залежності від важкості болю та природи больового синдрому використовуються ненаркотичні анальгетики (ацетамінофен) та опіоїдні анальгетики (трамадол, бупренорфін, морфін).

**МЕДИЦИНСКОЕ И ФАРМАЦЕВТИЧЕСКОЕ ПРАВО:
ВОПРОСЫ ДОСТУПНОСТИ ПАЛЛИАТИВНОЙ ПОМОЩИ
ДЛЯ НАРКОБОЛЬНЫХ ЖЕНЩИН С ВИЧ-ИНФЕКЦИЕЙ В УКРАИНЕ**

С. И. Зброжек

На основе медицинского и фармацевтического права раскрыты некоторые вопросы оказания паллиативной помощи наркобольным женщинам с ВИЧ-

інфекцією в Україні. Вияснено, що при фармакотерапії наркобольних жінок з ВІЧ-інфекцією в залежності від тяжкості болю і природи болевого синдрому використовуються ненаркотическі анальгетики (ацетамінофен) і опіоїдні анальгетики (трамадол, бупренорфин, морфин).

Ключеві слова: медичне і фармацевтичне право, доступність, паліативна допомога, ВІЧ-інфекція, жінки.

**MEDICAL AND PHARMACEUTICAL LAW:
ISSUES OF ACCESSIBILITY OF PALLIATIVE CARE
FOR DRUG-INFECTED WOMEN WITH HIV IN UKRAINE**

S. I. Zbrozhek

On the basis of medical and pharmaceutical law, some issues of providing palliative care to drug-addicted women living with HIV in Ukraine have been revealed. It was found that non-narcotic analgesics (acetaminophen) and opioid analgesics (tramadol, buprenorphine, morphine) are used in the pharmacotherapy of drug-infected women with HIV depending on the severity of pain and the nature of the pain syndrome.

Key words: medical and pharmaceutical law, accessibility, palliative care, HIV infection, women.

Список літератури

1. До проблеми незаконного обігу психоактивних речовин в аспекті коморбізму з ВІЛ-інфекцією на засадах медичного та фармацевтичного права / В. В. Шаповалов, І. К. Сосін, В. О. Шаповалова, В. В. Шаповалов, О. В. Семенькова // Український вісник психоневрології. 2015. Т. 23, вип. 3 (84), додаток. С. 107–112.

2. Зброжек С. І., Шаповалов В. В., Шаповалова В. О., Шаповалов В. В. Судово-фармацевтичні підходи до вивчення проблеми доступності обігу лікарських засобів для пацієнтів з ВІЛ/СНІД на основі фармацевтичного права. Здоров'я суспільства. 2018. Т. 18, №1. С. 34-42.

3. Лінський І. В. Офіційні дані медичної статистики і судової фармації у вивченні причинно-наслідкових зв'язків поширеності серед громадян наркотичної залежності та ВІЛ/СНІДУ / І. В. Лінський, В. В. Шаповалов // Слобожанські читання. Фармацевтичне і медичне право України: інновації, якість, безпека і перспективи розвитку фармацевтичного (провізорського) самоврядування : матеріали XII наук.-практ. конф. за участю міжнар. спец., 19–20 листоп. 2015 р. Х.: ФОП Сногінова О.Є., 2015. С. 161–168.

4. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 03.07.2007 р. № 368 «Про затвердження Клінічного протоколу надання паліативної допомоги, симптоматичної та патогенетичної терапії хворим на ВІЛ-інфекцію/СНІД» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mozdocs.kiev.ua/view.php?id=9122>.

5. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 21.01.2013 р. № 41 «Про організацію паліативної допомоги в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0229-13>.

6. Опрацювання режиму контролю лікарських засобів для фармакотерапії хронічного больового синдрому в межах паліативної допомоги / Зброжек С. І., Шаповалова В. О., Шаповалов В. В., Андрєєва В. В., Шаповалов В. В. Лікарська справа+Врачебн. дело. 2019. №5 - 6. С. 111-118 (DOI: 10.31640/JVD.5-6. 2019 (15). ISSN 1019 – 5297. eISSN 2706 – 8803.

7. Радіонова В.О. Поняття «здоров'я жінок» в розрізі судово-фармацевтичних досліджень обігу психоактивних речовин / В.О. Радіонова // Фармаком. 2015. №3/4. С. 66-72.

8. Судово-фармацевтичне вивчення особливостей зловживання психоактивними речовинами серед наркохворих жінок : метод. реком. / В. О. Радіонова, В. В. Шаповалов (мол.), В. В. Шаповалов, В. О. Шаповалова. – Х.: ВБ «Фактор», 2012. – 60 с.

9. Фармацевтическое право в наркологии / В. А. Шаповалова, И. К. Сосин, Г. М. Бутенко, В. В. Шаповалов, С. Л. Петренко, Н. М. Халин, Н. Ю. Митина, А. В. Данилюк, Г. Н. Вишар. – Х.: Факт, 2004. – 800 с.

10. Medical and pharmaceutical law: theoretical study of state policy on equal rights and opportunities for women in Ukraine [Electronic resource] / V.A. Radionova, V.A. Shapovalova, V.V. Schapovalov, T.O. Smokvina // E-Journal: Research Bulletin SWorld «Modern scientific research and their practical application». – 2013. – Vol. J21306-017. – P. 101–104. – Access: <http://www.sworld.com.ua/index.php/ru/e-journal/2227-6920/j213/20935-j21306>.

11. Organizational and legal analysis of the pharmaceutical provision for the most common diseases of society [Електронний ресурс] / V. Shapovalov (jr.), S. Zbrozhek, A. Gudzenko, V. Shapovalova, V. Shapovalov. International Journal of Pharmaceutical Sciences Review and Research. 2018. 51 (1), July-August 2018; Article No. 18, P. 118-124.

12. Shapovalova V. A., Datkhayev U. M., Shapovalov V. V. (Jr.), Tairova K. Y., Shapovalov V. V., Dilbarkhanova Zh. R. Introduction to pharmaceutical law and forensic pharmacy. The Third International scientific congress of scientists of Europe: Proceedings of the III International Scientific Forum of Scientists "East–West" (January 11, 2019). Premier Publishing s.r.o. Vienna. 2019. P. 43-49.